

Omgaan met sterven: naar een model rond 'geletterdheid over het levenseinde'

De auteurs beschrijven hoe 'thuis sterven' een leerervaring kan zijn over hoe een gemeenschap omgaat met sterven. Deze leerervaring kan een model zijn voor het creëren van sociale verandering in het netwerk rondom de stervende. Deze sociale verandering zorgt ervoor dat kennis en ervaring doorgegeven wordt tussen individuen zodat de kennis rond sterven in de samenleving kan groeien. De auteurs introduceren hiermee het concept 'geletterdheid over het levenseinde' (Eng: death literacy), analoog aan het meer bekende concept van 'gezondheidsvaardigheden' (Eng: health literacy). De geletterdheid over het levenseinde omvat **een set van kennis en vaardigheden die het mogelijk maken om toegang te krijgen tot de opties die er zijn in de zorg rond het levenseinde, ze te begrijpen en om er naar te handelen.**

De geletterdheid kan verworven worden en groeien, niet in de eerste plaats door een klassieke schoolse opleiding, maar wel door een combinatie van 'leren door ervaring', vaardigheden, kennis en sociale actie. De auteurs noemen het ook '**praktijk-wijsheid**'. We beschrijven hier kort de vier concepten die de geletterdheid vorm geven.

Kennis

Het sterven wordt meer en meer geïnstitutionaliseerd waardoor we vergeten hoe we kunnen omgaan met sterven en de dood. Door het zorgen voor iemand die thuis wil sterven, verwerft men opnieuw die kennis die daarvoor nodig is, zoals het begrijpen van het gebruik van geneesmiddelen en toestellen die nodig zijn voor de zorg van de patiënt, organisatie van de zorgverlening en het plannen van het levenseinde (wilsverklaring, begrafenis, ...).

Vaardigheden

Bij het zorgen voor de stervende thuis, ontwikkelen de (informele) zorgverleners zowel praktische als sociale vaardigheden, zoals het verschaffen van persoonlijke verzorging, onderhandelen met professionelen over de plaats van de dood, praten met familie en vrienden over levenseinde, sterven en de dood.

Leren door ervaring

Door het mee functioneren in een netwerk van vrienden en familie rond de zorg voor een stervende thuis leer je zelf hoe je er kunt mee omgaan. Onder het mom van '*je kunt pas iets leren door het te doen*' komen (informele) zorgverleners in een situatie terecht waar ervaring getransformeerd wordt in kennis. Deze transformatie stimuleert reflectie en betekenisgeving waardoor een diepgaander begrip en appreciatie gevormd wordt voor het sterven thuis, en sterven als een deel van het leven beschouwd wordt.

Sociale actie

Eens de geletterdheid verworven is door een individu, kan deze gedeeld worden met anderen. Dit kan door het delen van kennis en vaardigheden met het eigen sociaal netwerk, de gemeenschap of

om toe te passen in de eigen persoonlijke situatie. Het delen van kennis en ervaringen staat hier centraal.

Dit model ondersteunt/kadert de evolutie die momenteel gebeurt in de palliatieve zorg binnen de vermaatschappelijking van de zorg, namelijk dat palliatieve zorg meer en meer een zorgvorm is die gedragen wordt door de gemeenschap en niet enkel door de zorgverlening.

Bron: Kerrie Noonan, Debbie Horsfall, Rosemary Leonard & John Rosenberg (2016) Developing death literacy, *Progress in Palliative Care*, 24:1, 31-35, DOI: 10.1080/09699260.2015.1103498

To link to this article: <http://dx.doi.org/10.1080/09699260.2015.1103498>

Kerrie Noonan geeft een korte spreekbeurt (Ted Talk) over '[my friend Jude](#)' en spoort iedereen aan om te praten over de dood en sterven.

Leren over omgaan
met het levenseinde